

Vantaan ev.lut. seurakuntien päätöksenteon lapsivaikutusten arvioinnin (LAVA) ohje

KIRKKO
VANTAALLA

Tämän ohjeistuksen ovat laatineet työryhmä, johon kuului Vantaan seurakuntien lakimies Tuija Palo, kasvatustieteiden asiantuntija Iris Sotamaa ja Tikkurilan seurakunnan pappi Kristiina Kartano yhteistyössä lapsiasiainhenkilöiden ja nuorten vaikuttajaryhmien kanssa.

Tämä ohje on julkaistu Vantaan seurakuntien intranetissä Vintissä sekä kotisivuilla <https://www.vantaanseurakunnat.fi/paatoksenteke> ja sitä päivitetään tarvittaessa. Lisämateriaalia, keskustelupalsta ja yhteyshenkilöt löytyvät Teamsissa Lava Vantaa.

Lisätietoja kasvatustieteiden asiantuntija Iris Sotamaa, iris.sotamaa@evl.fi.

Päätöksenteossa lähtökohtana lapsen ja nuoren etu.

MITÄ?

- Lähtökohtanamme on tehdä aina ensisijaisesti lapsen ja nuoren edun mukaisia ratkaisuja ja nostaa nämä myönteiset vaikutukset myös esiin. Toisinaan päätöksilämme on myös kielteisiä vaikutuksia lapsiin ja nuoriin.
- Lapsivaikutusten arviointi on **ajattelutapa ja ennakoarvioinnin työkalu**, jolla toimintaa ja päätöksiä tarkastellaan lasten ja nuorten näkökulmasta.

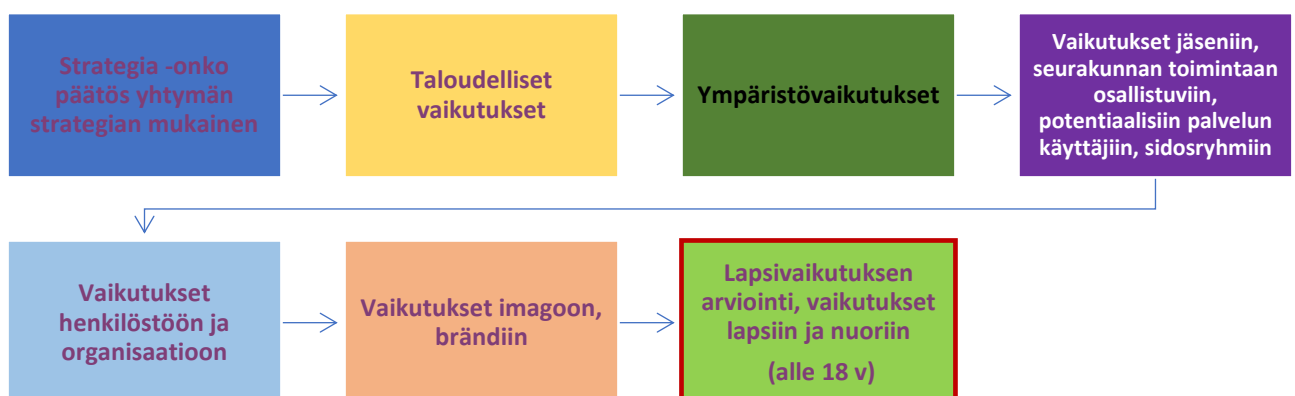
MIKSI?

- **Kirkkojärjestyksen** säännös lapsivaikutusten arvioinnista koskee kaikkia kirkollisen viranomaisen päätöksiä organisaation eri tasoilla, seurakuntaneuvostoja, yhteistä kirkkoneuvostoa, yhteistä kirkkovaltuustoa ja viranhaltijoita.
- **Yhtenäinen ohjeistus** lisää arvioinnin luotettavuutta, puolueettomuutta, tasapuolisuutta, yhtenäisyyttä ja toistettavuutta.
- Lapsivaikutusten arvioinnilla **saavutetaan**:
 - kokonaisarvio vaikutuksista, johtopäätöksistä ja suosituksista
 - raportoidut tulokset päätöksen teon tueksi ja tiedottamiseksi
 - toimeenpanon seuranta ja toteutuneiden vaikutusten arviointi
 - lasten ja nuorten kokemukset hyödynnettäväksi päätöksenteossa
 - lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet vahvistuvat
 - päätöksentekoon lisää läpinäkyvyyttä ja moniarvoisuutta
 - valmisteluun ja päätöksentekoon selkeyttä ja jäsennyttä

Kirkkojärjestys (9.5.2014/417) 23 luku 3 §: Lapsen edun edistämiseksi kirkollisen viranomaisen on päätöksen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon sen vaikutukset lapsiin. Vaikutusten arvioinnin tekee se viranomaisen, joka käsittelee asiaa ensimmäisenä. Lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta.

MILLOIN?

- Lapsivaikutusten arviointi tehdään **asian tullessa vireille** siinä toimielimessä, joka käsittelee asiaa ensimmäisenä, osana normaalia päätöksen valmistelua, kuten arvioidaan myös esimerkiksi taloudelliset, imagolliset ja ympäristövaikutukset.

KUKA?

- *Vaikutusten arvioinnin tekee se viranomainen, joka käsittelee asiaa ensimmäisenä. Vastuu LAVA-arvioinnin tekemisestä on päätöksen valmistelijalla, asian esittelevällä ja päättävällä viranhaltijalla.*

MITEN?

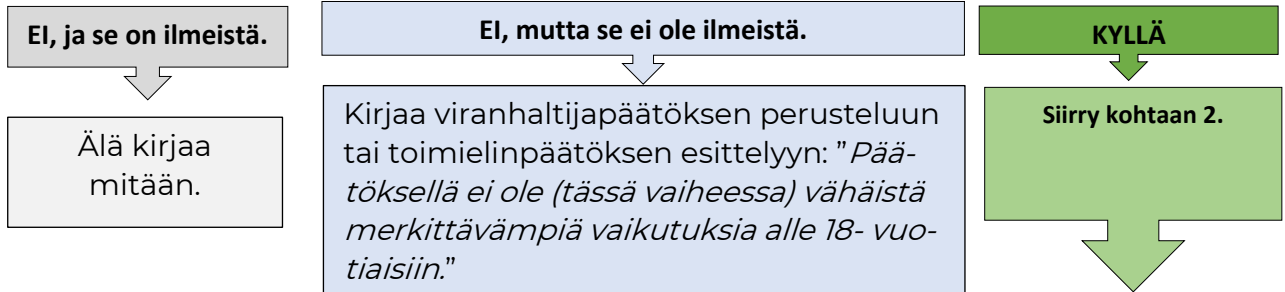
- Valmistelija kuvaa vaikutukset ja vertailee niitä ennen päätösehdotuksen tuomista esityslistalle. Lava-arviointi tekee näkyväksi päätösehdotuksen hyödyt, haitat ja mahdolliset ristiriidat. Tällöin ehdotusta voidaan tarvittaessa muokata. Jos haittoja ei voida välttää, kiinnitetään huomiota niiden lieventämiseen.
- Vaikutusten arvioinnissa pohditaan:
 - minkälaisia vaikutuksia vaihtoehtoilla on eri lapsiryhmiin ja miten erityisesti heikommassa asemassa olevien lasten asemaa voitaisiin parantaa?
 - miten ratkaisu vaikuttaa lasten hyvinvointiin ja kehitykseen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä? Lyhyt kestoiset ja pitkäkestoisen vaikutukset?
 - miten lapsia ja nuoria kuullaan ja heidän näkemyksensä huomioidaan?
 - miten päätöksessä myönteisiä vaikutuksia voitaisiin vahvistaa ja kielteisiä vaikutuksia poistaa tai ainakin lieventää?
- Arvioinnissa tarkastellaan päätöksen vaikutuksia useista eri näkökulmista
 - mahdollisuudet toimia, osallistua ja liikkua sekä sosiaaliset suhteet
 - mahdollisuus tulla kuulluksi, vaikuttaa ja olla osallinen
 - hengellinen elämä
 - psyykinen hyvinvointi, terveys ja turvallisuus sekä kasvurauha
 - fyysinen hyvinvointi, terveys ja turvallisuus
 - perheiden talous
 - elinympäristö ja -olosuhteet sekä asenteet
 - lasten ja nuorten kanssa työskentelevä henkilöstö
 - vaihteleeeko vaikutus eri ryhmien välillä esim. sukupuolet, ikäryhmät, vähemmistöryhmät, erityistä tukea tarvitsevat, kirkkoon kuulumattomat, kastamattomat
- **Toimielinkokousten esityslistojen ja pöytäkirjojen** kokoustietopykälän kirjataan kohtaan käsittelyjärjestys: ”*Tämän kokouksen päätösehdotukset on valmisteltu seurakuntayhtymän LAVA-ohjeistuksen mukaan (KJ 23:3). Jos päätöksellä on vähäistä merkittävämpiä vaikutuksia alle 18-vuotiaisiin, arviointi on kirjattu asian esittelyyn.*”

VASTUUN JAKO

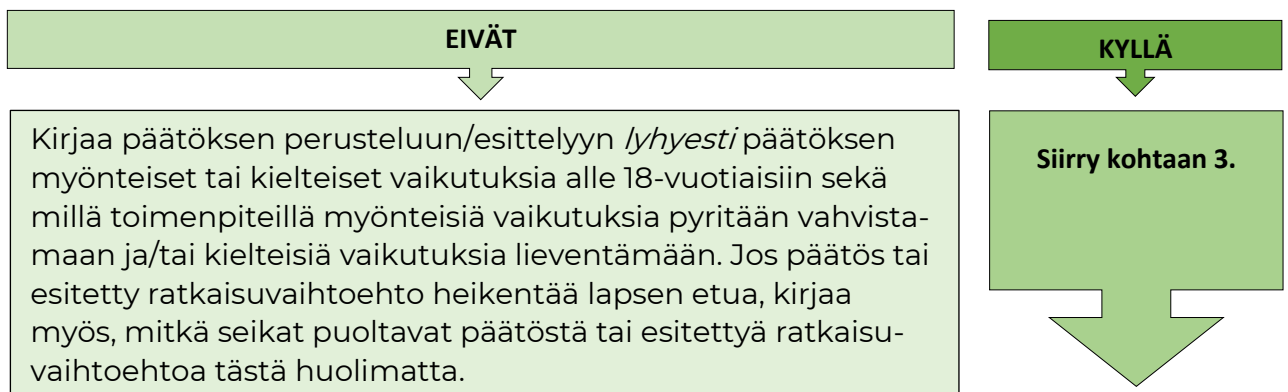
- **Lapsiasiahenkilöt** ovat tehtävänsä valittuja lasten ja nuorten asioiden *asiantuntijoita*, joita päätöksen valmistelija voi konsultoida valmistelun eri vaiheissa. Vantaan seurakunnat ja yhteiset tehtävät ovat valinneet kukin kaksi *lapsiasiahenkilöä*, joista toinen on usein luottamushenkilö/vapaaehtoinen ja toinen työntekijä. Lapsiasiahenkilöt ymmärtävät lapsen oikeuksien sopimukseen, lapsen etuun ja osallisuuteen liittyviä näkökulmia ja menetelmiä. He pitävät esillä lapsivaikutusten tekemisen tärkeyttä. Lapsiasiahenkilöitä perehdytetään ja tuetaan tehtävässään.
- **Nuorten vaikuttajaryhmät** lisäävät nuorten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia seurakuntien päätöksenteossa ja sen valmistelussa sekä seurakuntien toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Ryhmät toimivat kaikissa Vantaan seurakunnissa ja voivat toimia kokemusasiantuntijoina lapsivaikutusten arvioinnissa.
- Lapsiasiahenkilöt muodostavat **LAVA-työryhmän**, joka koordinoi ja kehittää sekä toiminnan että päätösten lapsivaikutusten arviointia.

Prosessin rautalankamalli asiaa esittelevälle/ päättävälle viranhaltijalle

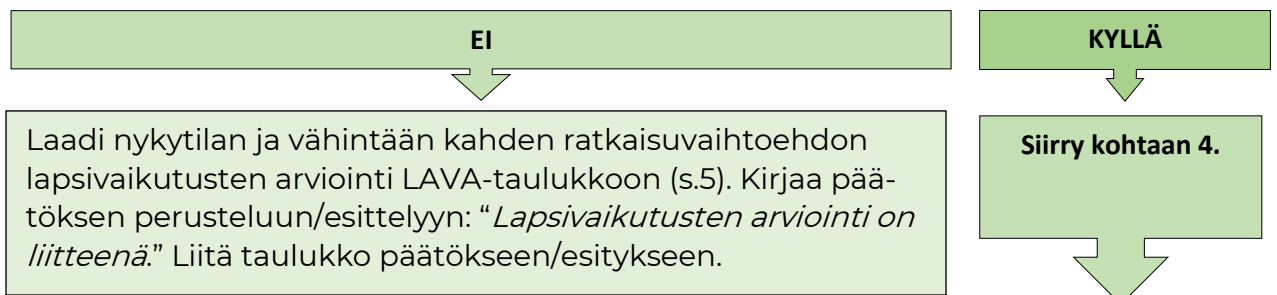
- 1) Monilla päätöksillä on vaikutuksia alle 18-vuotiaisiin. Vaikutukset voivat olla suoria ja epäsuoria, myönteisiä ja kielteisiä riippuen arvioitavista näkökulmista.
Onko päätöksellä vähäistä merkittävämpiä vaikutuksia alle 18-vuotiaisiin?

- 2) Ovatko päätöksen vaikutukset alle 18-vuotiaisiin erityisen merkittäviä, laajoja, pitkäkestoisia tai julkista mielenkiintoa herättäviä?

- 3) **Konsultoi** seurakuntasi tai yhteisten tehtävien lapsiasiahenkilöä (viranhaltijaa). Päätä sitten, **tarvitaanko päätöksenteon tueksi lisää taustatietoa** a) varhaiskasvatuksen tai nuorisotyön viranhaltijoilta, b) nuorten vaikuttajaryhmältä, c) laajemmalla joukolla lapsia, nuoria tai perheitä.

- 4) **Tee tarkempi ja laajempi lapsivaikutusten arviointi ja taustoitus seuraavasti:**

- ⇒ Pyydä *lausunto* kasvatuksen viranhaltijoilta ja/tai nuorten vaikuttajaryhmältä. Jos on tarpeen kuulla laajempaa joukkoa lapsia, nuoria tai perheitä, konsultoi lapsiasiahenkilöä. Tee kuulemisesta *kooste*.
- ⇒ Laadi nykytilan ja vähintään kahden ratkaisuvaihtoehdon lapsivaikutusten arviointi LAVA-taulukkoon (s.5). Kirjaa päätöksen perusteluun/esittelyyn: "Lapsivaikutusten arviointi on liitteenä." Liitä taulukko, lausunnot ja kuulemisen kooste päätökseen/esitykseen.

PÄÄTÖKSEN LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Vaikutukset alle 18-vuotiaisiin

Päätettävä asia		
Asiassa on kuultu (Kirjaa, keitä (nimi ja tehtävänimike ja nimi) on kuultu: lapsiasiahenkilöä, kasvatuksen viranhaltijoita, nuorten vaikuttajaryhmää taikka laajempaa alle 18-vuotiaiden joukkoa ja/tai perheitä.)		
<i>Arvioitavat näkökulmat</i> alla olevaan taulukkoon (voit käyttää arvioinnin tukena): Miten päätös vaikuttaa seuraaviin asioihin? mahdollisuudet toimia, osallistua ja liikkua sekä sosiaaliset suhteet, mahdollisuus tulla kuuluksi, vaikuttaa ja olla osallinen, hengellinen elämä, psyykkinen hyvinvointi, terveys ja turvallisuus sekä kasvu- rauha, fyysinen hyvinvointi, terveys ja turvallisuus, perheiden talous, elinympäristö ja -olosuhteet sekä asenteet, lasten ja nuorten kanssa työskentelevä henkilöstö. Vaihteleeeko vaikutus eri ryhmien välillä (esim. sukupuolet, ikäryhmät, vähemmistöryhmät, erityistä tukea tarvitsevat, kirkkoon kuulumattomat, kastamattomat)? Seuraako vaikutus heti vai myöhemmin? Onko kyse lyhyestä vai pitkäkestoisesta vaikutuksesta?		
Vaikutukset alle 18- vuotiaisiin	<i>myönteiset vaikutukset</i>	<i>kielteiset vaikutukset</i>
Nykytilanne, ei tehdä mitään		
Ratkaisu A		
Ratkaisu B		
Ratkaisu C		
Millä toimenpiteillä myönteisiä vaikutuksia vahvistetaan?		
Millä toimenpiteillä kielteisiä vaikutuksia lievennetään tai vähennetään?		
Lapsivaikutusten tiivistelmä sekä arvioinnin johtopäätökset ja perusteet		
Jos päätös tai esitetty ratkaisuvaihtoehto heikentää lapsen etua, mitkä seikat puoltavat päätöstä tai esitettyä ratkaisuvaihtoehtoa?		
Kuka seuraa päätöksen vaikutuksia? Miten, milloin ja kenelle hän raportoi?		

Päätöstyyppiä ja niiden lapsivaikutusten arviointi

<ul style="list-style-type: none"> • Strategia, talousarvio ja toimintasuunnitelmat • Viestintä 	<ul style="list-style-type: none"> • Aloite <ul style="list-style-type: none"> • riippuu sisällystä • Avustukset <ul style="list-style-type: none"> • riippuu kohteesta • Edustajan nimeäminen <ul style="list-style-type: none"> • esim. kaupungin yhteistyöelimeen • Hankinta <ul style="list-style-type: none"> • jos kohteena käyttäjinä lapsia/nuoria • Henkilöstö <ul style="list-style-type: none"> • palkkaus • virkavapaus • (kehittäminen, koulutus, palkitseminen) • Kiinteistöjen rakentaminen, korjaaminen ja luopuminen • Kehityshankkeet, projektit, ohjelmat • Maksujen perusteet <ul style="list-style-type: none"> • esim. rippikoulujen hinnoittelu • Yhteistyö ja vaikuttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • IT (tietoturva- ja tietosuojasiat) • Kiinteistöjen kaavaasiat • Kiinteistöjen ja sijoitusasuntojen myynti • Maanvuokra • Irtaimen om. myynti ja vuokraus • Ohjeet, säännöt, valtuudet • Oikeudelliset asiat • Toimielinten jäsenyydet <ul style="list-style-type: none"> • (mahdollisesti; jos valinnassa pitää painottaa esim. lapsi- ja nuorisotyön osaaamista) 	<ul style="list-style-type: none"> • Aluekeskusrekisteri <ul style="list-style-type: none"> • päätökset liittymisistä ja sopimuksista • Asianhallinta <ul style="list-style-type: none"> • asiakirjoja, asianhallinnan järjestelmiä ja arkistoja koskevat päätökset • Hautaustoimi <ul style="list-style-type: none"> • esim. hautausmaakaava tai suunnitelma • Lausuntopyyntö <ul style="list-style-type: none"> • itse lausunto voi sisältää • Sisäinen valvonta • Tilastot • Toimielinten jäsenyydet/ palkkiot • Vaalilautakuntien asettaminen, vaalien tulos jne.
<p>Kyllä, lähtökohtaisesti</p>	<p>Mahdollisesti</p>	<p>Ei lähtökohtaisesti</p>	<p>Ei</p>

Lapsivaikutusten arviointi, ks. Prosessin rautalankamalli, s.4

